

نظام‌نامه داروسازی و جواز تاسیس داروخانه به روایت اسناد

دکتر سید محمد حسین منظورالاجداد^۱

مریم ثقفی^۲

با تأسیس دارالفنون، علوم مدرن از جمله داروسازی در ایران رواج یافت، در صورتی که قبل از آن، برای آموختن طب و دواسازی، هر فرد نزد یکی از استادان شاگردی می‌کرد و پس از فراگیری رموز کار، به طور مستقل مشغول کار می‌شد.^۳ طب و داروسازی نوین نیاز به داروهای شیمیایی داشت، به همین دلیل داروخانه‌های جدیدی در نقاط مختلف برپا گردید، اما عدم نظارت بر کار این داروخانه‌ها موجب شد که هر کس اقدام به تأسیس داروخانه نماید. نخستین گام اصولی برای عرضه دارو و کنترل داروخانه‌های نوین، نظام‌نامه‌ای بود که توسط وزارت معارف در سال ۱۲۹۸ ش، وضع گردید^۴ که به موجب آن صاحبان دواخانه‌ها مجبور بودند یا دارای تصدیق‌نامه داروسازی باشند یا در صورت دارا بودن پنج سال سابقه کار، می‌بایست در امتحان داروسازی شرکت نموده و جواز تأسیس دواخانه کسب نمایند. در سال ۱۳۰۹ ش، کمیسیون معارف مجلس شورای ملی، قانون جدیدی وضع نمود که بر اساس مفاد آن، دوافروشان مجبور بودند برای کسب جواز، دوره داروسازی را در مدارس عالی طی نمایند، اما به داروسازان غیر مجازی که پنج

۱. عضو هیئت علمی گروه تاریخ.

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد تاریخ ایران اسلامی.

۳. سرمدی، محمد تقی، پژوهشی در تاریخ پزشکی و درمان جهان از آغاز تا عصر حاضر، جلد ۲، بخش ۲، تهران، انتشارات سرمدی، ۱۳۷۸، ص ۵۶۴.

۴. هاشمیان، احمد، «از عطار و عطاری تا استخدام اولین داروساز اروپایی در سال ۱۲۶۸ ق. ۱۸۵۱ م. و پایه‌گذاری داروسازی نوین به سبک اروپایی در مدرسه دارالفنون و بالاخره تأسیس دانشکده داروسازی در سال ۱۳۴۱ ق. ۱۳۰۱ ش. / ۱۹۲۲ م. در ایران»، مجله گنجینه اسناد، شماره ۵۵، پاییز ۱۳۸۳، ص ۳۱.

نظام‌نامه داروسازی و جواز تاسیس داروخانه به روایت اسناد/ سیدمحمدحسین منظورالاجداد- مریم تقفی

سال سابقه داشتند، اجازه داده شد که تا مهر ۱۳۱۱ در جلسه امتحانی که فقط در تهران تشکیل می‌شد، شرکت نموده و جواز لازم را اخذ نمایند^۱.

هیئت ممتحنه این امتحان‌ها، مرکب از سه داروساز و دو نفر پزشک بود و مواد امتحانی شامل، شیمی عمومی، شیمی آلی، فیزیک عمومی، گیاه‌شناسی، حیوان‌شناسی، فارماکولوژی، حفظ‌الصحه و نسخه‌پیچی بود.

برخی از مفاد نظام‌نامه داروسازی به شرح ذیل است:

۱. از این تاریخ در کلیه مملکت ایران هر نقطه که فعلاً دواخانه است (مقصود از دواخانه محلی است که بیشتر، ادویه فرنگی به فروش می‌رسد) صاحب آن دواخانه باید موافق مقررات موضوعه وزارت معارف اجازه رسمی داشته باشد یا دارای تصدیق‌نامه خارجه باشد که وزارت، امضا نموده و اجازه دوافروشی داده باشد.
۲. در آتیه هرکس بخواهد دواخانه باز کند، باید دارای تصدیق‌نامه دواسازی داخله یا خارجه باشد.
۳. هر دواساز مسئول نباید کمتر از ۲۱ سال داشته باشد.
۴. صاحب دواخانه مجبور است اسم خود را در تابلوی دواخانه قید کند.
۵. در صورتی که صاحب دواخانه بخواهد دواخانه خود را به دیگری بفروشد، باید به اطلاع وزارت معارف رسانیده، در صورتی که آن دیگری جامع شرایط فوق باشد، اجازه داده خواهد شد.
۶. کلیه دواسازان مکلفند، چنانچه نسخه رمزی در دواخانه مشاهده نمایند، نسخه مزبور را ضبط کرده، به اداره کل معارف بفرستند.
۷. عموم دواسازان مکلفند، هر دوایی می‌فروشند، روی آن ورقه مخصوص دواخانه (اتبکت) الصاق نمایند، چنانچه دوا، خوراکی است ورقه سفید و اگر برای استعمال خارجی است ورقه قرمز با (علامت استعمال خارجی) الصاق نمایند.
۸. عموم دواسازان مکلفند کلیه اثاثیه خود را به طور نظافت نگاه داشته، به خصوص مواظبت تام در شیشه و ترازو و هاون بنمایند و نیز دواهایی که می‌فروشند، باید فاسد و معیوب نبوده و مطابق با کتاب دواسازی باشد.
۹. دواها و ترتیب ادویه فرنگی باید از روی دستور دواسازی (کدکس فرانسه باشد) فقط نسخه‌های اطباء انگلیسی که مقدار آن در بعضی از موارد مختلف با کدکس فرانسه است مستثنی می‌باشد.
۱۰. عطرها و عمده‌فروشان دواهای فرنگی، بخصوص سمیات را به اوزان طبیه، حق فروش ندارند، لیکن ممکن است ادویه سمی صنعتی را به دوافروشان و اشخاص معین مطمئن از قبیل، معلمین مشهور و عکاس‌ها و حکاک‌ها و آینه‌سازان به فروش برسانند، استریکنین و سم الفار را جهت کشتن حیوانات موزیه به نسخه طبیب و با اجازه نظمیه یا مجلس حفظ‌الصحه می‌توان خرید و فروش کرد. در این صورت دواساز مکلف است نسخه یا اجازه نامه را ضبط کند.

۱. سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، مجموعه اسناد شماره ۲۹۷۰۳۸۰۵۱.

نظام‌نامه داروسازی و جواز تاسیس داروخانه به روایت اسناد/ سیدمحمدحسین منظورالاجداد- مریم تفتی

۱۱. هر یک از دواسازها مجبورند، ادویه سمیه خود را در دولاپچه مخصوص حفظ کرده، درب آن همیشه مقفل باشد و روی آن نوشته شود «سم است».
 ۱۲. در صورتی که اشتباه یا سهوی از دواخانه دیده شود، مسئول آن، مدیر دواخانه یا عامل او خواهد بود.
 ۱۳. هر نسخه که به عقیده دواساز ماده سمیه یا مواد دیگر آن بیش از مقدار شربت معموله نوشته شده، باید در پاکت گذارده، نزد طبیبی که آن نسخه را داده عودت دهند. (فقط دواسازان دارای تصدیق‌نامه می‌توانند، حد وسط آن دوا را بدهند).
 ۱۴. اگر دواسازی دوی عوضی بدهد و سبب هلاکت مریض شود، مجازات آن مطابق رای هیئت حاکمه خواهد بود و نیز اگر شخص مریض وفات نکند، ولی مرضش شدت نماید یا آنکه از استعمال دوی دواساز، مرض دیگری عارض شود، تعیین جزا و سیاست دواساز بسته به عقیده و رای هیئت حاکمه خواهد بود.
 ۱۵. هیچ دواسازی حق طبابت ندارد. در صورت تخلف جزای او به عهده و رأی هیئت حاکمه است.
 ۱۶. بعدها هیچ طبیبی، حق دوافروشی ندارد، اعم از اینکه در خانه یا در خارج، دواخانه داشته باشد. اطبایی هم که فعلاً در خانه خود دوا می‌فروشند، بعدها مجاز نخواهند بود.
 ۱۷. هرگاه به واسطه عدم نظافت اسباب‌های دواخانه (ترازو، هاون، شیشه و غیره)، مریض مسموم شود، مجازات دواساز به رأی و تصویب هیئت حاکمه خواهد بود.
 ۱۸. مخالفت با مواد فوق عمداً یا سهواً مستلزم مجازات‌های ذیل است:
ضبط دواهای تقلبی - از دو تومان تا دویست تومان جریمه نقدی - بستن دواخانه از دو روز تا ده روز - بستن دواخانه الی مدت دو سال و سلب حق دواسازی - سلب حق دواسازی مادام العمر.
 ۱۹. هر شش ماه یک مرتبه از طرف وزارت معارف، دواخانه‌ها تفتیش می‌شود و به طور فوق‌العاده نیز گاه‌گاه تفتیش به عمل خواهد آمد.^۱
- بدین ترتیب اجازه تاسیس داروخانه منوط به اخذ مدرک این رشته و یا شرکت در آزمون داروسازی شد و به سایر کسانی که سابقه فعالیت در دواخانه داشتند، ولی فاقد این دو مدرک بودند، جوازی اعطا نگردید. در زمینه کسب جواز داروسازی و تقاضای شرکت در جلسه امتحان و صدور اجازه داروسازی، اسناد بسیاری موجود است که نمونه‌هایی از این اسناد در این مقاله ذکر گردیده که از چند جهت حائز اهمیت است:
۱. با تصویب نظام‌نامه داروسازی برای نخستین بار عملکرد داروسازان، تحت نظارت و کنترل قرار گرفت و از ادامه کار داروسازان غیر مجاز جلوگیری به عمل آمد (اسناد ششم و هفدهم).
 ۲. به منظور افزایش اعتبار دانش‌آموختگان رشته داروسازی و تشویق متقاضیان تاسیس داروخانه به اخذ دیپلم و تصدیق دواسازی، به فارغ‌التحصیلان این رشته (بدون دارا بودن سابقه کار در داروخانه) جواز افتتاح

۱. هاشمیان، احمد، تحولات فرهنگی ایران در دوره قاجاریه و مدرسه دارالفنون، تهران، مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی سحاب، ۱۳۷۹، ص ۲۱۲-۲۱۵.

نظام‌نامه داروسازی و جواز تاسیس داروخانه به روایت اسناد/ سیدمحمدحسین منظورالاجداد- مریم تقفی

داروخانه اعطا می‌گردید (اسناد دوم، چهارم).

۳. طبق یکی از مفاد نظام‌نامه، سن دواساز مسئول داروخانه نمی‌بایست از بیست و یک سال کمتر باشد، کنترل و محاسبه سن داوطلبان دریافت جواز داروخانه در برخی اسناد به وضوح دیده می‌شود (اسناد چهارم، نهم).

۴. به رغم مفاد نظام‌نامه داروسازی که تصریح می‌کرد فقط به دارندگان دیپلم داروسازی، جواز افتتاح داروخانه داده می‌شود، به داروسازان غیر مجازی که سابقه کار در داروخانه داشتند، اجازه شرکت در آزمون داروسازی داده شد تا در صورت قبولی در آن، قادر به کسب جواز تأسیس یا حفظ داروخانه خود باشند (اسناد یازدهم و سیزدهم).

۵. داوطلبان جواز تأسیس داروخانه، ملزم به ارائه سابقه کار در داروخانه بوده، در غیر این صورت به آنان اجازه شرکت در آزمون داروسازی داده نمی‌شد (اسناد هفتم، دهم و دوازدهم).

۶. وزارت معارف برای داروسازان غیر مجاز و کسانی که در آزمون داروسازی پذیرفته نمی‌شدند، به هیچ عنوان جواز دواسازی صادر نمی‌کرد (اسناد پنجم، ششم، شانزدهم و هفدهم).

۷. وضع نظام‌نامه داروسازی و نظارت وزارت معارف در اجرای مفاد آن، کمک فراوانی به شکل‌گیری سیستم داروسازی نوین در ایران نمود.

سند نخست^۱

۱۰ آبان ۱۳۰۵ - مقام منبع وزارت جلیله معارف - دامت شوکته -

اینجانب یوسف یوسفیاء که تحصیلات دواسازی را در مدرسه عالی طب در هذا السنه به انجام رسانیده و موفق به اخذ دیپلم نهایی شده، اینک تقاضا می‌نماید که مقرر فرمائید اجازه‌نامه دواسازی این بنده را به اسم دواخانه طهران واقع در خیابان اسلامبول طهران، صادر فرمایند.

سند دوم^۲

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه - اداره کل معارف - دایره تعلیمات عالییه - شعبه دوافروشان

تاریخ تحریر ۵ مهر - تاریخ ثبت ۲۳ ماه آبان ۱۳۰۵

وزارت معارف دولت علیه ایران

برحسب مقررات وزارتی صادره در برج میزان ۱۳۳۶ [ق.و] و تشخیص وزارت معارف، یوسف یوسفیاء، دیپلمه، ولد شمعون، مجاز است دواخانه خود را که موسوم به دواخانه طهران و فعلاً واقع در خیابان اسلامبول طهران، مفتوح داشته بر طبق مواد نظام‌نامه دوافروشان مشغول به دواسازی و داروفروشی باشد.

تاریخ ۵ مهر ماه ۱۳۰۵

۱. سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، مجموعه اسناد شماره ۲۹۷۰۳۸۰۴۵.

۲. همان مجموعه اسناد.

سند سوم^۱

وزارت معارف دولت علیه ایران

برحسب مقررات وزارتی صادره در برج میزان ۱۳۳۶ [ق.۰] و تشخیص وزارت معارف، آقای میرزا حسین خان نامی، ولد مرحوم حاجی علی اصغر، مجاز است دواخانه خود را که موسوم به دواخانه اقبال واقع در شهر تبریز است مفتوح داشته، بر طبق مواد نظامنامه دوا فروشان، [مشغول] به دواسازی و دوافروشی باشد. تاریخ ۷ خرداد سنه ۱۳۰۷

سند چهارم^۲

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه - اداره کل معارف - دایره تعلیمات عالییه - شعبه دوا فروشان تاریخ تحریر ۵ ماه مهر - تاریخ ثبت ۲۳ آبان ۱۳۰۵ وزارت معارف دولت علیه ایران بر حسب مقررات وزارتی صادره در برج میزان ۱۳۳۶ [ق.۰] و تشخیص وزارت معارف شکرالله درویش، دیپلمه، ولد سلیمان کلیمی مجاز است دواخانه خود را که موسوم به دواخانه شرافت و فعلاً واقع در خیابان سپه مقابل مریض‌خانه دولتی طهران مفتوح داشته، بر طبق مواد نظامنامه دوا فروشان مشغول به دواسازی و دوافروشی باشد.

ورقه سجل احوال صادر از شعبه بلدییه طهران ناحیه ۹ عودلاجان راجع به شکرالله کلیمی درویش، ولد سلیمان. تاریخ تولد ۱۲۸۴ شمسی - تاریخ اخذ ورقه ۱۹ شهریور ۱۳۰۵ شمسی - سواد مطبق اصل است. ۱۳۰۵ - ۱۲۸۴ = ۲۱

[در سمت چپ سند، سال اخذ مدرک از سال تولد شخص مورد نظر کاسته شده تا سن داوطلب در موقع اخذ مدرک مشخص گردد که در این مورد، سن داوطلب ۲۱ سال به دست آمده است.]

سند پنجم^۳

مورخه ۱۳۰۹/۴/۳۰ - مقام منبع وزارت جلیله معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه - دامت شوکت - با وجود تشعشع نمرات امتحانیه بنده در شیمی و فیزیک و فارماکولوژی و غیره، فقط به واسطه حق کثی در امتحان حفظ‌الصحه و میکرب‌شناسی موفق به اخذ تصدیق نشده‌ام و چون عازم کرمانشاهان و ادامه شغل خود هستم، لذا التزامی برای حضور در جلسه امتحانیه سال آتیه تقدیم نموده، مستدعی است امر و مقرر فرمائید به معارف آنجا مرقوم شود که این بنده با سپردن التزام مقتضی برای حضور در جلسه امتحانیه آتیه، عازم کرمانشاه و ادامه شغل خود باشم. زیاده جسارت است. ضیاءالدین خان پزشکان. ۱۳۰۹/۴/۳۰ این بنده ضیاءالدین خان پزشکان که در امتحان دواسازان هذّه السنه موفق به اخذ تصدیق نشده‌ام، ملتزم شده‌ام در جلسه امتحانیه سال آتیه به امتحان حاضر شده، پس از دادن امتحان به اخذ جواز مقتضی

۱. سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، سند شماره ۲۹۷۰۳۷۱۶۰.

۲. همان، مجموعه اسناد شماره ۲۹۷۰۳۸۰۴۵.

۳. سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، سند شماره ۲۹۷۰۱۹۵۲۸.

نظام‌نامه داروسازی و جواز تاسیس داروخانه به روایت اسناد/ سیدمحمدحسین منظورالاجداد- مریم تقفی

نایل شوم. ضیاءالدین پزشکان

سند ششم^۱

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه - ۱۳۰۹/۵/۲۹ آقای ضیاءالدین خان پزشکان
در جواب مراسله شما، مورخ ۱۳۰۹/۴/۳۰ اشعار^۲ می‌دارد، ورقه عدم تعرض^۳ از دواسازی داده نمی‌شود.
از این تاریخ به موجب نظام‌نامه اخیری که به تصویب کمیسیون معارف مجلس شورای ملی رسیده است،
جواز دواسازی برای اشخاصی صادر خواهد شد که تحصیلات مدرسه دواسازی را به اتمام رسانیده، به اخذ
دیپلم مدرسه مذکور نائل شده باشند؛ بنابراین انجام تقاضای شما غیر مقدور است.

سند هفتم^۴

مقام منبع وزارت جلیله معارف - دام بقائه -

اینجانب سید ابوالقاسم بصیری که مدت ده سال است در دواخانه‌های مختلفه مشغول دواسازی بوده
و حالیه در خرم آباد دواخانه به نام صحت تاسیس نموده و خود متصدی امورات آن می‌باشم، لهذا از مقام
منبع آن وزارتخانه محترم تقاضا دارم نظر به سابقه که فوقاً ذکر شد، اجازه‌نامه دواسازی به این بنده را اعطا
فرموده که با رفاه خاطر مشغول کار شوم و لفا^۵ این چند سواد که از دواخانه‌ها دریافت شده ارسال می‌نمایم.
سید ابوالقاسم بصیری

ورود به اداره کل معارف- نمره ۱۳۲۸ - ۱۳۰۹/۲/۶- یادداشت دواخانه شکوه- سواد مطابق اصل است.
آقای سید ابوالقاسم خان بصیری مدت دو سال در این دواخانه مشغول عملیات بوده و از ایشان کمال
رضایت حاصل است.

محل امضاء و مهر دواخانه - میرزا جعفر رخسائی

سند هشتم^۶

ریاست محترم اداره تعلیمات عالییه مرکز - دامت شوکتہ -

این بنده محمد قلیخان نعیمی که در سال گذشته موفق به اتمام مدرسه عالی دواسازی شده و دیپلم
خود را اخذ نموده‌ام، از آن اداره محترمه تقاضای صدور تصدیق‌نامه خود را برای تاسیس دواخانه نصیرییه
در تبریز می‌نمایم.

۱. همان مجموعه اسناد.

۲. اطلاع دادن.

۳. ممانعت.

۴. همان، مجموعه اسناد شماره ۲۹۷۰۳۰۴۵۰.

۵. در طی.

۶. سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، مجموعه اسناد شماره ۲۹۷۰۳۸۰۴۵.

سند نهم^۱

ورقه سجل احوال صادر از شعبه بلدیه ناحیه ۹ طهران راجع به آقای محمد قلیخان نعیمی، ولد آقای نصیرالحکما تبریزی. تاریخ تولد سنه ۱۲۸۰ شمسی. تاریخ اخذ ورقه سنه ۱۳۰۳ شمسی. ۲۵ = ۱۲۸۰ - ۱۳۰۵

سند دهم^۲

تاریخ ۱۳، ماه ۲، سال ۱۳۰۹ - صحیه کل مملکتی
تصدیق می‌نماید که در مدتی که بنده متصدی امور صحی لنگرود بوده‌ام، آقای مهدی نجفی در دواخانه اسلام مشغول دواسازی بوده و عملیات ایشان قابل تقدیرست و به هیچ وجه خبط و خطایی از ایشان مشاهده نشده، امید است به همت اولیای محترم امور معارف، موفق شود شغل خود را رسمیت دهد. رئیس صحیه لنگرود - دکتر صفایی

سند یازدهم^۳

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه - ۱۳۱۰/۱۰/۱۲، نمره ثبت دفتر دواسازان ۱۱
وزارت معارف دولت علیه ایران - نظر به قانون تمدید- راجع به اجازه نامه طبابت مصوب ۲۸ اسفند ۱۳۰۸
نظر به نظامنامه اجرای قانون مذکور، مصوب کمیسیون معارف مجلس شورای ملی، دهم مرداد ۱۳۰۹
نظر به تصدیق هیئت ممتحنه طهران دائر بر اینکه آقای مهدی نجفینژاد لنگرودی، فرزند مشهیدی محمد، تولد ۱۲۸۲ شمسی، در تاریخ آبان ماه ۱۳۱۰ از عهده امتحانات مقرر بر آمده است، لذا به مشارلیه اجازه داده می‌شود که مشغول به دواسازی گردد. طهران - تاریخ ۳۰ ماه آذر ۱۳۱۰.

سند دوازدهم^۴

دواخانه نورمال، خیابان لاله زار، طهران، تلفون نمره ۱۶۴۲، به تاریخ چهارشنبه ۱۴ مهرماه ۱۳۱۰
تصدیق می‌نماید که آقای سید باقرخان بانیانی با دواخانه حقیقت کرمانشاهان شریک و مدت هشت سال است که در دواخانه مزبور مشغول عملیات دواسازی و دوافروشی بوده و در ظرف مدت مزبور با این دواخانه طرف معامله بوده است.
رحیم خان مدیر دواخانه نورمال دارای ورقه هویت ۷۹۳۱ متولد ۱۲۷۴ شمسی صادر از ناحیه ۹ عودلاجان
اعتراف به خط و امضاء خودشان نموده‌اند. ۱۵ مهرماه ۱۳۱۰
محل امضاء و مهر میرزا رحیم مدیر دواخانه نورمال تصدیق می‌شود.

۱. همان مجموعه اسناد.

۲. همان، مجموعه اسناد شماره ۲۹۷۰۳۸۰۵۰.

۳. همان مجموعه اسناد.

۴. سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، مجموعه اسناد شماره ۲۹۷۰۳۸۰۹۸.

نظام‌نامه داروسازی و جواز تاسیس داروخانه به روایت اسناد/ سیدمحمدحسین منظورالاجداد- مریم تقفی

سند سیزدهم^۱

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه - ۱۳۱۰/۱۰/۱۲
نمره ثبت دفتر دواسازان ۱۸ وزارت معارف دولت علیه ایران
نظر به قانون تمدید راجع به اجازه نامه طبابت، مصوب ۲۸ اسفند ۱۳۰۸
نظر به نظام‌نامه اجرای قانون مذکور مصوب کمیسیون معارف مجلس شورای ملی، دهم مرداد ماه ۱۳۰۹
نظر به تصدیق هیئت ممتحنه طهران دائر بر اینکه سید باقر بانیانی فرزند مرحوم سید علی متولد ۱۲۷۶ شمسی، در تاریخ آبان ماه ۱۳۱۰، از عهده امتحانات مقرر برآمده است، لذا به مشارالیه اجازه داده می‌شود که مشغول به دواسازی گردد. طهران - تاریخ ۳۰ آذر ۱۳۱۰.

سند چهاردهم^۲

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه - ۱۳۱۰/۱۰/۱۲
نمره ثبت دفتر دواسازان ۱۳ وزارت معارف دولت علیه ایران
نظر به قانون تمدید راجع به اجازه نامه طبابت، مصوب ۲۸ اسفند ۱۳۰۸
نظر به نظام‌نامه اجرای قانون مذکور مصوب کمیسیون معارف مجلس شورای ملی، دهم مرداد ۱۳۰۹
نظر به تصدیق هیئت ممتحنه طهران دائر بر اینکه میر احمدخان حامدی فرزند سید علی اکبر، متولد ۱۲۸۳ شمسی، در تاریخ آبان ماه ۱۳۱۰ از عهده امتحانات مقرر برآمده است، لذا به مشارالیه اجازه داده می‌شود که مشغول به دواسازی گردد. طهران، تاریخ ۳۰ آذرماه ۱۳۱۰.

تاریخ صدور، روز ۲۵، ماه ۵، سال ۱۳۰۹ شمسی، نمره ۲۶۶۷۴
آقای میر احمدخان حامدی که پدر او موسوم به سید علی اکبر و مادر او مسماء^۳ به عزیز خانم است، در ولایت خراسان، شهر مشهد - محله سرشور - کوچه قائم مقام، در تاریخ، روز ۲۵، ماه حمل، هزار و دویست و هشتاد و سه تولد یافته است. سواد مطابق اصل است.

سند پانزدهم^۴

حضور ریاست محترم دایره امتحانات - دامه بقائه -
نظر به اینکه اینجانب میراحمد خان حامدی از امتحانات دواسازی پذیرفته شده و عازم مشهد می‌باشم، لذا از آن مقام محترم تقاضا می‌کنم که در صورت صدور اجازه‌نامه دواسازی آن را به آقای قاسم خان رسا، محصل مدرسه طب که از طرف اینجانب وکالت دارند، تسلیم نمایید و مشارالیه وجه تمبر و خرج‌های دیگر را خواهند پرداخت. ۱۷ آذر ماه ۱۳۱۰ - میر احمد حامدی.

۱. همان مجموعه اسناد.

۲. سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، مجموعه اسناد شماره ۲۹۷۰۳۸۰۵۱.

۳. نامیده شده.

۴. همان مجموعه اسناد.

نظام‌نامه داروسازی و جواز تاسیس داروخانه به روایت اسناد/ سیدمحمدحسین منظورالاجداد- مریم تقفی

سند شانزدهم^۱

دواخانه و عمده‌فروشی شفا، خیابان دانش، بروجرد، به تاریخ ۱۳ شهر رجب ۱۳۴۹، مطابق ۱۳ آذر ماه ۱۳۰۹

مقام منبع محترم وزارت جلیله معارف - دامه بقا -

محترماً به عرض می‌رساند مستدعی است که پروگرام امتحان دواسازی غیر مجاز سال آتیه (۱۳۱۰) را امر و مقرر فرمائید برای بنده بفرستند که در سال آتیه خود را برای امتحان در مرکز حاضر نمایم. افلاطون ملیکیان

سند هفدهم^۲

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه - تاریخ تحریر ۱۳۰۹/۹/۲۴

آقای افلاطون ملیکیان

در جواب مراسله شما مورخ ۱۳ آذر ماه ۱۳۰۹ دائر به استعلام از شرح امتحانات دواسازان غیر مجاز و تقاضای ارسال پروگرام آن، اشعار می‌دارد به موجب نظام‌نامه مصوب کمیسیون معارف مجلس شورای ملی، امتحانات دواسازان به کلی موقوف و جواز دوافروشی منحصرأً به اشخاصی داده می‌شود که مدرسه دواسازی را به اتمام رسانیده، به اخذ دیپلم نائل شده باشند.

۱. همان، مجموعه اسناد شماره ۲۹۷۰۳۰۴۵۰.

۲. سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، مجموعه اسناد شماره ۲۹۷۰۳۰۴۵۰.